CONTRIBUȚII LA CUNOAŞTEREA DOCUMENTELOR REFERITOARE LA BUCOVINA PĂSTRATE LA ÖSTERREICHISCHES STAATSARCHIV DIN VIENA*

ARCADIE M. BODALE

În lunile iunie şi iulie 2011, am avut privilegiul de a desfăşura un stagiu de cercetare în Arhivele din Viena. Oportunitatea ne-a fost asigurată în cadrul programului de studii şi cercetări postdoctorale, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, contract POSDRU/89/1.5/S/61104.

Deşi inițial speram să descoperim documentele medievale ale mănăstirilor din Bucovina, odată intrați în sala de studiu am fost copleşiți de cantitatea şi importanța documentelor referitoare la spațiul românesc. Spre exemplu, există foarte multe documente privitoare la războaiele Austriei cu Turcia şi Polonia în secolele

* Comunicare susținută la Conferința științifică internațională „Bucovina şi bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiționalism şi modernitate", cea de a nouăsprezecea sesiune de comunicări şi referate științifice a Institutului „Bucovina" al Academiei Române închinată *Centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuți, 10 noiembrie 2011.

Analele Bucovinei, **XX**, *1* (40), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

XVII–XVIII în spaţiul românesc: Österreichisches Staatsarchiv, Direcţia (Abteilung) *Kriegsarchiv*, Colecţia de Fonduri (Bestandsgruppe) *Feldakten* (*FA) (1323–1918)*, Fondul (Bestand) *Armeeakten (1631–1878)*; Direcţia *Kriegsarchiv*, Colecţia de Fonduri *Feldakten (FA*) (1323–1918), Fondul *Alte Feldakten (AFA) (1323–1882)*, Subfondul (Teilbestand) *Hauptreihe (1323–1882)*, Seria (Serie) *Akten (1323–1882)*, cutiile *(Kartons)* nr. 835–837, 860, 867, 1918–1929, 2552–2553, 2570–2572, 2589, 3828, 3829: *Pentru Transilvania*; cutiile nr. 842, 876, 883, 885, 886, 2131–2148, 2548, 2561, 2579, 3825: *Pentru Banat*; cutiile nr. 875, 883, 1376, 2541–2547, 2549, 2562–2563, 2580–2584, 2609–2616: *Pentru Ţara Românească*; cutia nr. 1376: *Pentru Moldova*; în aceeaşi colecţie şi acelaşi fond, există Subfondul *Duplikate* (1741–1882), care cuprinde repartiţia de trupe şi strategia militară austriacă în Transilvania, Banat şi Bucovina de la sfârşitul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului al XX-lea; informaţii se regăsesc şi în Subfondurile: *Stand- und Dienstabellen (1790–1914)*; *Dislokations–Tabellen (1802–1915)* şi *Ordres de Bataille (1790–1914)*.

De asemenea, Arhiva de Război păstrează şi o bogată şi interesantă corespondenţa diplomatica imperială din secolele XVII–XVIII, în care se pot găsi multe şi extrem de importante informaţii pentru istoria spaţiului românesc (Direcţia *Kriegsarchiv*, Colecţia de Fonduri *Feldakten (FA) (1323–1918)*, Fondul *Alte Feldakten (AFA) (1323–1882)*; în Fondul *Alte Feldakten (AFA)* (1323–1882) se păstrează documente privitoare la Revoluţia de la 1848 în Transilvania şi Banat. În Direcţia *Kriegsarchiv*, la Fondul *Evidenzbüro des Generalstab (1851–1918)* şi în Subfondul *Bevollmächtigte Generalstaboffiziere und Verbindungsoffiziere (1914–1918)* se găsesc informaţii preţioase despre organizarea armatei române după anul 1866; situaţia din Balcani după 1866; Războiul de Independenţă al României; situaţii despre armatele din Turcia, România, statele balcanice şi Rusia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea; rapoarte ale spionajului austriac la Bucureşti începând cu anul 1881; aderarea Romaniei la Tripla Alianţă; modificări ale organizării militare din Turcia, România, Serbia, Bulgaria şi Muntenegru; poşta feroviară şi telegraful (1888); conducerea militară în Bulgaria, Muntenegru şi România; România – organizarea militară, mobilizarea României împotriva Rusiei (1904); războaiele balcanice (1912–1913); Primul Război Mondial; mişcarea comunistă în Germania (20 II 1921), Italia (XI 1920), Iugoslavia (VI 1921), Austria (IX 1921), Polonia (20 II 1921), România (IX 1921), Rusia (20 VI 1921), Cehoslovacia (20 VI 192), Ucraina (VII 1921) şi Ungaria (VII 1921); grupele de fortificaţii militare din România după 1882; corespondenţă diplomatică dintre Viena şi Rusia (1882–1913); organizarea serviciului rusesc de spionaj (1917); comisia de la Focşani (1918).

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

În aceeaşi Direcţie *Kriegsarchiv*, se păstrează Colecţia de Fonduri *Manuskripte*, în cadrul căreia se găsesc numeroase documente despre Regimentul austriac nr. 22 din Cernăuţi, precum şi foarte multe documente, fotografii şi hărţi despre România, dar şi descrieri ale modului de organizare a armatei române între 1910 şi 1918 sau ale fronturilor şi operaţiunilor militare din Primul Război Mondial; războaiele austro-otomane din anii 1593–1606, 1661–1664, 1683–1698, 1716–1718, 1736–1739, 1788–1791; războiul de 30 de ani; Transilvania între 1704 şi 1707; războiul ruso-turc din 1769–1774; războaiele balcanice din 1912–1913; Primul Război Mondial, 1914–1918 (inclusiv corespondenţă cu generali români din Bucureşti şi cei austrieci din Sibiu; manuscrise ale generalului G. A. Dabija despre armata rusă şi armata română între 1916 şi 1918) etc. De fapt, nu există aspect legat de istoria românilor din Evul Mediu şi până în contemporaneitate pentru care arhivele vieneze să nu fie esenţiale. Fireşte, acest lucru este valabil atât pentru Principatele Moldovei şi Ţării Româneşti, iar ulterior pentru Regatul României, dar mai ales pentru teritoriile înglobate de-a lungul vremii în Imperiul Habsburgic.

Striviţi fiind sub acest uriaş fond documentar, în cele două luni ale stagiului de mobilitate nu am reuşit să ne atingem scopul decât parţial. Totuşi, copleşiţi fiind de valoarea ştiinţifică a acestor arhive pentru spaţiul românesc, am încercat schiţarea unui mic repertoar arhivistic consacrat facilitării viitoarelor cercetări ce vor fi efectuate de către istoricii români. Fireşte, în cadrul acestor cercetări nu am putut să înlăturăm subiectivismul determinat de formaţia noastră de medievist şi de cea a obârşiei. Ca atare, adeseori atenţia ne-a fost furată de către fondul documentar medieval şi de actele referitoare la istoria Bucovinei. Totuşi, dat fiind faptul că perioada de documentare a fost destul de mică în raport cu imensul material arhivistic păstrat la Viena, prezenta lucrare nu îşi propune să fie un repertoar exhaustiv al tuturor documentelor referitoare la Bucovina din arhivele austriece, ci doar să reprezinte un punct de plecare pentru viitoare cercetări în Österreichisches Staatsarchiv şi un instrument de lucru util specialiştilor interesaţi să-şi lărgească aria de documentare cu numeroase documente inedite.

Arhivele Statului ale Austriei (Österreichisches Staatsarchiv) sunt structurate în cinci Direcţii (Abteilung): *Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Allgemeines Verwaltungsarchiv (AVA), Archiv der Republik* (1918), *Finanz- und Hofkammerarchiv* (FHKA) *(1170–1918)* şi *Kriegsarchiv*. Sediul *Haus-, Hof- und Staatsarchiv* este în Minoritenplatz, nr. 1, iar celelalte patru Direcţii sunt reunite în imobilul din

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

Nottendorfer Gasse, nr. 2. Aceste cinci Direcţii păstrează mai multe colecţii de fonduri arhivistice (Bestandsgruppe), fiecare astfel de colecţie grupând, în funcţie de trăsătura lor definitorie comună, fondurile arhivistice (Bestand) de acelaşi tip. Precizăm că un fond arhivistic cuprinde toate documentele create şi păstrate de la o anumită instituţie în decursul existenţei sale. De asemenea, fondurile arhivistice sunt împărţite, la rândul lor, în mai multe subfonduri (Teilbestand), care corespund cu părţile structurale ale instituţiei sau ale organismului creator (servicii, birouri etc.). În sfârşit, subfondurile sunt formate din serii (Serie)[1], iar acestea din urmă cuprind una sau mai multe cutii (Karton) cu documente. Într-o cutie, documentele fie sunt grupate în condici, mape şi fascicule, fie alcătuiesc simple grămezi de foi volante, de cele mai multe ori nenumerotate şi, bineînţeles, extrem de amestecate. Această situaţie face ca citarea documentelor din interiorul cutiei să fie extrem de imprecisă şi, ca atare, greu de verificat.

Una din Direcţiile cu un însemnat fond documentar referitor la istoriei Bucovinei este *Allgemeines Verwaltungsarchiv (AVA)*. Astfel, aici există Colecţia de Fonduri *Unterricht und Kultus* (cca. 1500 – cca. 1940), în cadrul căreia fondurile: *Alter Kultus (cca. 1500–1848), Neuer Kultus (1849–cca. 1946)* şi *Studienhofkommission (cca. 1500–1848)* au numeroase informaţii privitoare la cultele şi la organizarea bisericească din această provincie, la deposedarea mănăstirilor de averi; la crearea, administrarea şi cheltuielile Fondului Religionar Greco-Ortodox; la folosirea ostentativă a resurselor băneşti din acest fond de către funcţionarii imperiali pentru educaţia imigranţilor aduşi de autorităţi, precum şi la înfiinţarea învăţământului public bucovinean.

Spre exemplu, la Colecţia de Fonduri *Unterricht und Kultus (cca. 1500 – cca. 1940)*, Fondul *Alter Kultus (cca. 1500–1848)*, Subfondul *Akatholischer Kultus (cca. 1600–1848)*, Seria *Griechisch Ortodoxer Kultus (cca. 1600–1848)* se păstrează cutiile nr. 1–11, în care se găsesc numeroase documente în paleografie gotică şi mai puţin în chirilică şi latină de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi prima jumătate a veacului al XIX-lea referitoare la Episcopia Bucovinei, între care remarcăm: rapoartele pentru aducerea moaştelor Sf. Ioan cel Nou de la Zolkiew la Suceava şi reglementările de reorganizare a bisericii bucovinene după scoaterea eparhiei de sub ascultarea mitropolitului de la Iaşi – cutia nr. 1; protestul episcopului Dosithei Herescul împotriva secularizării averilor mănăstireşti (1783) – cutia nr. 2; documentele privind construcţia Catedralei mitropolitane din Cernăuţi – cutia nr. 4;

[1] O *Serie* reprezintă o subcategorie de „documente ordonate în conformitate cu un sistem de clasare sau păstrare ca o structură, deoarece rezultă din acelaşi proces de acumulare sau clasare sau din aceeaşi activitate; au un gen specific". Cf. Bogdan Florin Popovici (coord.), *Standardele arhivistice ale Consiliului Internaţional al Arhivelor (2008)*, Sfântu Gheorghe, Editura Eurocarpatică, 2008, p. 38.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

documente privind clerul de mir şi parohii – cutia nr. 5; evidenţa preoţilor parohi din Bucovina – cutia nr. 6; copii după cărţile domnilor Moldovei de miluire a Mănăstirii Schitul Mare din Galiţia cu dijma oraşului Cernăuţi; rapoarte ale autorităţilor militare pentru desfiinţarea mănăstirilor din Bucovina, între care se numără şi cel privitor la mănăstirile Putna, Sucevița, Dragomirna şi Pătrăuţi, semnat de generalul Enzenberg în anul 1785, ale cărui anexe cuprind numele tuturor călugărilor rămaşi în aceste mănăstiri – cutia nr. 7; situaţii privind înfiinţarea Seminarului din Cernăuţi şi a şcolilor săteşti din al doilea sfert al secolului al XIX-lea, în special a celor din districtele Rădăuţi şi Câmpulung Moldovenesc – cutia nr. 8; slujbele şi veniturile clerului de mir – cutia nr. 9; documente privind patronatul bisericilor de mir, situaţii cu patronii fiecărei parohii şi informaţii despre vânzarea moşiilor fostelor mănăstiri bucovinene aflate în Moldova prin intermediul lui Theodor Musteaţă – cutia nr. 10; situaţii despre bisericile armeneşti şi lipoveneşti din Bucovina – cutia nr. 11. Alte documente germane, din perioada 1782–1849, pentru mănăstirile din Bucovina se află în acelaşi Fond, *Alter Kultus (cca. 1500–1848)*, însă în cadrul Subfondului*ui Katholischer Kultus (cca. 1250–1848),* Seria *Akten (cca. 1250–1848),* în cutiile nr. 695–696.

Informaţii importante pentru Bucovina din Colecţia de Fonduri *Unterricht und Kultus (cca. 1500 – cca. 1940),* Fondul *Alter Kultus (cca. 1500–1848)* se găsesc şi în Subfondul *Stiftungshofbuchhaltung*. Astfel, Fasciculele nr. 561–566 se referă la mănăstirile greceşti şi lumea spirituală din Bucovina din perioada 22 octombrie 1788 – 8 noiembrie 1796 şi cuprind documente germane privitoare la Fondul Religionar din Bucovina şi Galiţia, inventarul mănăstirilor desfiinţate, precum şi listele cu toţi călugării şi preoţii din Bucovina după 1785. Alte acte referitoare la cheltuielile şi administrarea Fondului Religionar Greco-Ortodox din Bucovina din perioada 1790–1851 se află şi în Fasciculele nr. 768 şi 770. În sfârşit, diferite documente referitoare la Biserica Greco-Ortodoxă din Bucovina de la sfârşitul secolului al XVIII-lea sunt reunite în Fasciculul nr. 692.

În aceeaşi Colecţie de Fonduri, *Unterricht und Kultus (cca. 1500 – cca. 1940),* însă în cadrul Fondului *Neuer Kultus (1849–cca. 1946),* Subfondul *Katholischer Kultus (1849–1946),* Seria *Akten (1849–1946),* cutiile nr. 680–687 conţin documente referitoare la parohiile greco-ortodoxe, romano-catolice, armeneşti şi israelite din Bucovina din anii 1850–1919.

Acte referitoare la învăţământul şi la Fondului Religionar Greco-Ortodox din Bucovina se găsesc în aceeaşi Colecţie de Fonduri, *Unterricht und Kultus (cca. 1500 –*

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

cca. 1940), însă în cadrul Fondului *Studienhofkommission (cca. 1500–1848)*, Subfondurile *Studienhofkommission Teil 1* (cca. 1500–1791) şi *Studienhofkommission Teil 2* (1792–1847), Seria *Akten* (1792–1847). Spre exemplu, cutia nr. 92, din Subfondul *Studienhofkommission Teil 1*, se referă la educaţia din Bucovina în general şi la înfiinţarea primelor şcoli elementare la Cernăuţi şi Suceava (între anii 1781 şi 1785) în special. Apoi, în Subfondul *Studienhofkommission Teil 2*, cutiile nr. 180–183 au documente privitoare la Fondul Religionar Greco-Ortodox din Bucovina şi la stipendiile de studiu din acest fond, acordate în perioada 1821–1846. Tot aici, cutiile nr. 399–404, 449–458, 515, 684–687, 737–746 şi 900–902 conţin documente referitoare la învăţământul superior, real, gimnazial, profesional şi primar, precum şi la clădirile şcolilor din Galiţia şi Bucovina în perioada 1792–1848, din care nu lipsesc acte privitoare la Facultatea de Filosofie din Cernăuţi sau cataloagele elevilor.

În Direcţia *Allgemeines Verwaltungsarchiv*, în cadrul Colecţiei de Fonduri *Unterricht und Kultus (cca. 1500 – cca.1940)*, Fondul *Kleinbestände (cca. 1850 – cca. 1940)*, Subfondul *Denkmalamt* (cca. 1850–1940), există un important material documentar, cuprinzând acte referitore la monumentele şi la descoperirile arheologice din Bucovina. Este vorba de conţinutul cutiilor nr. 1, 4, 5, 6, 7 şi 8 aparţinând subfondului amintit, ale căror documente au informaţii extrem de preţioase pentru istoria culturii şi a artei, pentru istoria bisericii, pentru istoria regională şi locală şi pentru arheologie.

După o parcurgere rapidă a acestui material documentar, putem preciza că acesta este cel mai mare din punct de vedere cantitativ, în comparaţie cu documentele similare păstrate pentru celelalte provincii ale Imperiului Habsburgic. Această situaţie pare a fi determinată de faptul că în perioada regimului Ceauşescu, la indicaţiile „savantei de renume mondial", statul român a refuzat să-şi identifice şi să-şi repatrieze fondurile arhivistice păstrate la Arhivele Statului din Viena.

Astfel, aici se găsesc rapoarte germane şi, foarte rar, româneşti (în chirilică), scrise de mână sau bătute la maşină, din perioada 1880–1934, referitoare la artefactele arheologice descoperite sau la monumentele ori ruinele existente în localităţile Bucovinei. Aceste rapoarte au fost alcătuite de prof. dr. Raimund Friedrich Kaindl, Karl Romstorfer, Dimitrie Dan, Dionisie Olinescu, Iulian Zachariewicz şi de un anume Dvorak pentru Comisia Centrală K.K. pentru Studiul şi Conservarea de Monumente Istorice şi de Artă din Viena (Die K.K. Central-Commision für Erforschung und Erhaltung der Kunst und historichen Denkmale in Wien).

Dat fiind faptul că suntem de părere că aceste documente necunoscute sunt de o mare importanţă pentru istorici, arheologi şi autorii de monografii locale, în cele ce urmează vom prezenta descrierea detaliată a acestei secţiuni, oferind specialiştilor cotele precise al fiecărui fascicul în parte. Ca atare, pe baza acestor cote, cercetătorii

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

români lipsiţi de suficiente mijloace materiale pentru a se putea deplasa în capitala Austriei în vederea documentării propriilor studii vor putea întocmi cereri online către Arhivele din Viena pentru realizarea de xerografii şi/sau de copii scanate ale acestor documente. Astfel, cota generală este: Osterreiches Statarchiv; Direcţia (Abteilung) *Allgemeines Verwaltungsarchiv*; Colecţia de Fonduri (Bestandsgruppe) *Unterricht und Kultus (cca. 1500 – cca. 1940)*; Fondul (Bestand) *Kleinbestände (cca. 1850–1940)*; Subfondul (Teilbestand) *Denkmalamt (cca. 1850–1940)*. La această cotă generală, trebuie apoi precizat numărul cutiei (Karton): 1, 4–8, al dosarului (Konvolut): nr. 3–15 şi numărul fasciculei/fasciculelor pe care cercetătorul doreşte să le studieze/xeroxeze. Totodată, facem precizarea că fiecare fascicul cuprinde unul sau mai multe acte (rapoarte), reunite sub un număr de înregistrare şi anul în care s-a făcut înregistrarea. De asemenea, menţionăm faptul că aceste rapoarte ale descoperirilor arheologice nu au numere de înregistrare consecutive, ci pe sărite, dat fiind faptul că din toate actele instituţiei creatoare nu s-au păstrat decât aceste rapoarte.

Astfel, în Cutia nr. 1, intitulată *Denkmalamt Ausland*, există Dosarul nr. 3, *Ausland-Rumänien*, în care se găseşte un fascicul (nr. 1065/1934), nepaginat, format din şase file, scrise de mână şi bătute la maşină, originale germane din perioada 1903–1934, cerneală neagră. Acesta conţine o scrisoare prin care Legaţia Regală a României din Viena solicită Biroului Central pentru Protecţia Monumentelor planuri şi alte materiale documentare privitoare la Mănăstirea Putna, în speranţa că se va obţine, astfel, şi un plan al mormântului lui Ştefan cel Mare.

Cutia nr. 4 este denumită *Denkmalamt Böhmen und Bucovina* şi cuprinde Dosarul nr. 10, intitulat *Bucovina*, unde se găsesc mai multe fascicule nepaginate, având conţinutul şi cotele trecute în ordine alfabetică, pe localităţi, fiecare fascicul fiind format din 1–5 file după cum urmează: Bila – săpături preistorice (fascicula nr. 967/1902); Bila, Malatineţ, Siret – descoperiri preistorice (1010/1902); Borouţi, Chiseleu (Chisălău) (5290/1914); Bucovina – descoperiri preistorice (242/1880); Bucovina – movilele pe Drumul Iancului (111/1881); Bucovina – tumuli la Pătrăuţi, obiecte găsite (120/1881); Bucovina – coif şi armură de cal (359/1882); Bucovina – ciocan de luptă preistoric la Ciudin (662/1884); Bucovina – descoperiri antice (910/1884); Bucovina – depozit de bronzuri la Prisăcăreni (471/1885)[2]; Bucovina –

[2] În acest facicol se dă, între altele, şi un fragment de inscripţie descoperit la Kupca: „+ Piatr. …biseric. … în sat …. 1255 (asÌne)". Probabil e o greşeală de citire, confundându-se litera „š" cu litera „s", aşa încât data ar trebui să fie 1755 şi nu 1255.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

descoperiri antice în Prisăcăreni, la Cupca (570/1885); Bucovina – chestionar adresat clericilor şi descoperiri diverse (71/1886); Bucovina – deputat în consiliul de stat, Ioan de Zotta (158/1886); Bucovina – conservatorul von Gutter (293/1886); Bucovina – conservatorul Romstorfer (867/1888); Bucovina – descoperiri de zugrăveli (1342/1888); Bucovina – descoperiri diverse (775/1889, 1301/1889, 145/1890, 901/1891, 766/1892, 422/1898); Bucovina – descoperire de sabie la Suceava (213/1890); Bucovina – fortificaţie din auzite la Gura Humorului (1580/1891); Bucovina – săpătură arheologică la Horodnicul de Jos (1581/1891); Bucovina – descoperiri de monede în Suceava (860/1892); Bucovina – dr. Raimund Kaindl trimite broşura *Pentru studii antice de la Bucovina* (868/1892); Bucovina – tumul la Măreţei (1184/1892, 1404/1892); Bucovina – descoperire de monede în Siret (1598/1892); Bucovina – rapoarte de trei ani ale conservatorului Romstorfer (1184/1893); Bucovina – călătorie particulară a conservatorului Romstorfer (1725/1895); Bucovina – descoperire de dinari de argint (1466/1899); Bucovina – achiziţiile Muzeului Ţării (2011/1906); Bucovina – descoperiri de monede romane (2824/1907, 56/1908); Bucovina – săpături arheologice (2548/1913); Bordei – descoperire de inele de bronz (1186/1903); Bordei – descoperiri istorice timpurii (1763/1903); Bordei – descoperiri preistorice (1167/1914); Bordei – descoperire de sabie (4102/1914); Castelul Ţeţina (Cecina) – săpături arheologice (1703/1907); Cernăuţi –descoperire pe teritoriul oraşului (1164/1914); Cernăuţi – mormânt de cărămidă (1669/1914); Cernăuţi – descoperire de ceramică (2401/1915); Dragomirna – semne ale pietrarilor din mănăstirea Dragomirna (1722/1895); Dragomirna – vechea inscripţie greacă din mănăstirea Dragomirna (1726/1895); Fundul Moldovei –descoperirea unei cămaşe de zale (2462/1906, 3008/1906, 1029/1907); Hlinița – zid de castel şi noi descoperiri (1209/1894); Hlinița – zid de castel (1953/1894); Iujineţ – tumuli (1238/1906, 2986/1906, 2779/1907); Cacica, Solca – tumuli (540/1896); Camena –descoperirea unor obiecte romane (5013/1913); Câmpulung – descoperirea unei linguri de os (3215/1908, 3840/1908); Chiseleu (Chisălău), Borăuţi – descoperiri preistorice (5290/1914); Crasna – descoperirea unui ciocan de piatră (1969/1916); Lujeni – săpături la cimitir (2406/1908, 5689/1911); Măriței – bijuterii de aur în gârla Danila (641/1903, 1204/1902); Măreţei – descoperirea unor obiecte de aur (1416/1903, 1839/1903); Mihalcov – tezaur de aur (4233/1914); Milişăuţi – descoperirea unor obiecte de piatră (767/1901); Mirăuţi – catedrala (881/1885); Novaci (Novacin) – descoperiri preistorice (5894/1913); Ostra, Dremine – descoperiri de bronzuri (1970/1916); Rădăuţi – cercetări complete la tumuli (933/1903); Rădăuţi – săpături la tumuli (1236/1903); Bădeuţul românesc – movila artificială (1060/1904); Rosoaia (Rosoja) – descoperirea unui colţ de mamut (1971/1916); Răpujineţ – descoperirea unui cuţit de cremene (2702/1913); Sămuşeni – descoperirea unui vârf de săgeată din

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

bronz (5039/1914); Sărata– descoperirea unei cămăşi de zale şi a unor pinteni (2365/1898); Siret – descoperiri de monede (2187/1897); Siret – vechea carte funciară a Judecătoriei de Ocol (2280/1897); Siret – fragmente funerare rămase dintr-o incinerare (183/1898); Siret – monede (184/1898); Siret – diferite descoperiri (922/1898; 1536/1898); Siret – descoperiri la construcţia de canale (1206/1898); Siret – descoperiri şi săpături (4171/1913); Siret – descoperiri în împrejurimi (1777/1913); Siret – descoperiri (4172/1913[3]); râul Siret – descoperirea unor fragmente de piatră (1165/1914); râul Siret – descoperirea unui topor de piatră (1166/1914); Suceava – cercetări în castelul princiar (1682/1893, 1567/1896, 2298/1897, 2364/1897, 385/1898, 1045/1898[4], 2230/1898, 212/1899, 347/1899, 73/1900, 363/1900, 613/1900, 549/1901, 1333/1901, 1849/1902, 663/1903, 924/1904); Suceava – săpături în vechiul castel princiar (364/1894, 1837/1894, 1954/1894, 697/1895, 801/1895, 865/1895, 1206/1895, 1724/1895); Suceava – tumuli, cercetări etc. (1727/1895); Suceava – cercetarea ruinelor vechiului castel princiar (2153/1895, 563/1896); Suceava – descoperire de monede (620/1896, 690/1896); Suceava – diferite descoperiri (1226/1896); Suceava, Siret – biserica greco-ortodoxă (1045 bis/1898[5]); Suceava – descoperire de amfore (1673/1898); Suceava – cercetări în vestul castelului (366/1899); Suceava, Putna – diverse descoperiri (1071/1899); Suceava – cercetări în castelul princiar, fortificaţiile (1070/1899); Suceava – cercetări în castelul princiar, biblioteca (1951/1900); Suceava – descoperirea de monede de aur (1204/1903); Suceava – săpături în castelul princiar (1391/1903); Suceava – raportul final al cercetărilor în castelul princiar (1633/1904); Suceava – îngrijirea acordată castelului (2513/1904); Suceava – descoperirea vechii conducte de apă (3667/1907); gârla Sucevei – descoperirea de artefacte (1983/1907); Şipeniţ, Hliboca, Horodnicul de Jos – descoperiri diverse (1811/1893[6]); Şipeniţ – descoperiri de ceramică (573/1901); Şipeniţ – descoperirea de vase şi cioburi (844/1901); Şipeniţ – descoperiri preistorice (1836/1901); Şipeniţ – neolitic (4599/1911, 5831/1911, 6060 & 6122/1911, 1080/1912); Şipeniţ – săpături preistorice (4757/1912); Şipeniţ – săpături (1389/1913, 4131/1913, 5056/1914); Şipeniţ – resturile

[3] Acest fascicul cuprinde şi fotografii de cahle, pe care sunt reprezentaţi cavaleri în costume occidentale din secolului al XVI-lea şi de la începutul secolului al XVII-lea.

[4] Din eroare, nr. acestui fascicul e acelaşi cu nr. fasciculului de la *Suceava, Siret – biserica greco-ortodoxă pentru anul 1898.*

[5] Din eroare, nr. acestui fascicul e acelaşi cu nr. fasciculului de la *Suceava – cercetări în castelul princiar pentru anul 1898.*

[6] Acest fascicul lipseşte din cutie.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

culturii neolitice (2549/1913); Şipeniț – subvenție acordată pentru săpături (4213/1913); Sf. Ilie – tumuli (454/1904); Tişăuți – tumuli (1764/1903, 1938/1903); Tişăuți – piese de cahle de sobă (1434/1899); Plosca – monede romane etc. (2031/1898); Uideşti, Suceava – piatra de altar din biserica greco-ortodoxă (1723/1895); Vasilău şi Panca – cercetarea arheologică a tumulilor (1428/1900); Verenceanca – tumuli (2054/1908); Verenceanca – descoperiri preistorice (3483/1909); Verenceanca – descoperiri (3731/1909, 4741/1909); Verenceanca descoperiri preistorice (380/1912); Verenceanca – vizita la siturile descoperite (3667/1909); Verenceanca – săpături (1319/1912); Iujineț – tumuli (3058/1907); Volovăț, lângă Rădăuți – tumuli (2130/1899).

În cutia nr. 5, cuprinzând tot documene din Fondul *Denkmalamt Bucovina*, există Dosarul nr. 11, *Bucovina in genere*, în care se găsesc mai multe fascicule nepaginate[7], având conținutul şi cotele trecute în ordine cronologică, după cum urmează: Asociația pentru Cultura şi Ştiința Țării (fascicula nr. 93/1854); inventarieri de planuri şi fresce (117/1860); mănăstiri şi biserici (18/1877, 60/1877); mănăstiri şi biserici din Suceava (217/1884); monumente în general (386/1884, 1363/1889); inventare ale bisericii greco-ortodoxe (710/1889, 159/1899); biserica greco-orientală (1477/1890); studiul *Die Kirchenbauten in der Bucovina* [Construcția de biserici în Bucovina], în care Karl A. Romstorfer face o prezentare generală a istoriei românilor (6/1891); biserici (339/1892); mănăstirile Vatra Moldoviței şi Voroneț (836/1892); Şipot Kamerale (887/1892); Bucovina (1161/1892); sabia găsită la Şipot (1440/1892); Chilia lui Daniil Sihastru de la Putna, Biserica mănăstirii Zahastria[8] din Putna; ruinele bisericii mănăstirii Vatra Moldoviței şi imaginile principale ale iconostasului bisericii vechii mănăstiri din Putna[9] (toate aceste patru rapoarte au fost reunite sub un singur fascicul, ce are nr. 1131/1896); inventare ale bisericii greco-orientale (638/1899, 1238/1899); monumente de artă din Suceava şi Voroneț (1104/1899); vizita dr. Kozak la Voroneț, Mănăstirea Humor şi Vatra Moldoviței (2033/1899); starea construcției bisericilor mănăstirilor greco-orientale din Voroneț, Mănăstirea Humorului şi Vatra Moldoviței (2185/1899); biserici, mănăstiri şi monumente – reevaluare (52/1900); biserici, mănăstiri – lucrări de artă (1406/1900); biserici mănăstireşti din Suceava (1849/1900); restaurarea bisericilor mănăstirilor greco-orientale (190/1901, 369/1901, 700/1901, 1592/1901); restaurarea şi reconstrucția bisericilor mănăstirilor Suceava, Putna, Solca, Milişeuți, Siret, Reuseni şi Vatra Moldoviței (toate aceste rapoarte au fost reunite sub un singur fascicul, ce are nr. 1731/1901); construcția bisericilor greco-orientale

[7] Fascicule cuprind 1–5 file, cu acte din perioada 1854–1918. Aceste acte sunt scrise cu cerneală neagră, de mână şi bătute la maşină, în limba germană.

[8] Sihăstria.

[9] Biserica lui Dragoş-Vodă.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

(1011/1902); biserica mănăstirii Putna (1295/1902); inventarul frescelor din Suceava, Sucevița, Voroneț, Mănăstirea Humor, Ruşii (sic!) Moldoviței, Dragomirna, Părhăuți (451/1906); expoziția jubiliară de la Bucureşti (472/1906); inventarul vechilor picturi din biserici (760/1906, 1412/1906); inventarul vechilor picturi din mănăstiri (1335/1906); inventarieri în mănăstiri şi biserici (760/1906); aducerea la cunoştinţă publică a picturilor bisericilor (2299/1906); conservarea bisericilor din lemn (1955/1907); achiziționarea unui aparat de fotografiat (3134/1907); picturi murale din biserici (2867/1908); deteriorări ale frescelor şi picturii *in tempera* din fostele mănăstiri (4108/1908); restaurarea bisericilor vechi (4435/1908); inventarierea picturilor din bisericile mănăstirilor (5030/1908); inventarierea picturilor din biserici (785/1909); inventarierea frescelor din bisericile greco-ortodoxe (4645/1909, 5165/1909, 2512/1910, 3343/1911, 1858/1912); inventarieri ale conservatorului Milkowicz (4914/1912, 5616/1912); cercetări arheologice (4578/1913); conservator prof. Milkowicz: a) situri arheologice şi b) necazuri (5404/1913); călătorie pentru studiul picturii mănăstirilor la Muntele Athos (6122/1913); conservarea bisericilor de lemn (435/1914; 451/1914); călătoria prof. Milkowicz (3522/1914); inventarierea frescelor din biserici (1266/1914); cruci de piatră şi cercetarea formei crucii (4236/1914); pagube provocate monumentelor de războaie (2117/1918).

În cutia nr. 5 se păstrează şi Dosarul nr. 12, *Bucovina in genere*, în care se găsesc nouă mape, fiecare mapă având actele pentru o anumită localitate. Astfel, fiecare mapă cuprinde mai multe fascicule, având conținutul şi cotele trecute în ordine cronologică, în cadrul aceleiaşi localități. Toate aceste mape şi fascicule sunt nepaginate, fasciculele sunt formate din 1–5 file, scrise de mână şi bătute la maşină, originale germane din perioada 1854–1916, cerneală neagră.

Mapa nr. 1 cuprinde fasciculele cu documente referitoare la *Biserica greco-ortodoxă din Arbore, districtul Gura-Humorului*. Este vorba de fasciculele privitoare la: construirea unei noi biserici (nr. 163/1906); restaurarea bisericii greco-ortodoxe (2010/1906, 2327/1906); conservarea bisericii greco-ortodoxe (27/1907, 2585/1907); pictura bisericii greco-ortodoxe (3432/1907); biserica veche (290/1908).

Mapa nr. 2 se referă la *Construirea unei noi biserici de lemn în Bosancea, districtul Suceava*, fiind alcătuită din fasciculele referitoare la: construirea unei noi biserici (nr. 315/1896; 954/1896); valoarea artistică a bisericilor de lemn (414/1896) şi la biserica de lemn (2096/1896).

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

Mapa nr. 3 conține fasciculele *Biserica greco-ortodoxă de lemn din Breaza, districtul Câmpulung*: conservarea bisericii de lemn (nr. 2434/1912; 4422/1912); construirea unei noi biserici greco-ortodoxe (2395/1913); transformarea vechilor biserici de lemn (6609/1912).

În mapa nr. 4 au fost reunite două fascicule privitoare la *Biserica mănăstirii Călugărița, din districtul Rădăuți*: descrierea bisericii mănăstirii greco-ortodoxe (nr. 1157/1902) şi canatul uşii bisericii mănăstirii (1040/1903), iar mapa nr. 5 cuprinde un singur fascicul referitor la conservarea vechii biserici de lemn din Ceartoria, lângă Văşcăuți pe Ceremuş (3346/1914).

Mapa nr. 6 cuprinde trei mape mai mici (pe care le numim grupe), în care au fost puse fasciculele referitoare la *Oraşul Cernăuți şi împrejurimile sale*. Astfel în cadrul grupei *Cecina*[10], la Cernăuți se găsesc fasciculele despre: săpăturile la castel (nr. 273/1890); studiu despre castelul Țețina (1680/1896); săpături la cetatea Țețina (700/1907); săpături intermediare la castelul Țețina (855/1907); ruinele romane (sic!) ale castelului Țețina (4627/1910[11]). Apoi, grupa *Cernăuți cu cimitirul evreiesc* este formată din cinci fascicule: cimitirul-mormânt al familiei Zaloziecki (5506/1909); cartea comemorativă (350/1878); inscripții greceşti din biserica greacă (517/1880); lucrările de renovare la cimitirul evreiesc (2425/1910); cimitirul catolic şi evreiesc părăsit (368/1910). În sfârşit, această mapă mai cuprinde şi grupa *Cernăuți – Muzeul Țării*, cu fascicule privitoare la: Muzeul Țării (nr. 1330/1889, 241/1889, 519/1889, 898/1890, 807/1891, 1196/1891, 333–334/1892, 1369/1892, 250/1893, 266/1893, 531/1893, 644/1893, 652/1893, 180/1894, 529/1894, 739/1894, 1250/1894, 1395/1894, 1718/1894, 470/1895, 517/1895, 934/1895, 1721/1895, 2072/1895, 230/1896, 723/1896, 781/1896, 1642/1896, 485/1897, 698/1897, 980/1897, 373/1898, 554/1898, 686/1898, 731/1898, 780/1898, 36/1899, 830/1899, 1953/1899, 631/1900, 935/1900, 249/1901, 696/1901, 700/1903, 923/1904); biserica parohială greco-catolică (1392/1892, 1567/1892); biserica parohială greco-ortodoxă (822/1896, 771/1899); biserica parohială romană-catolică (485/1910, 4833/1910, 3281/1912, 4401/1912, 305/1913, 3161/1913, 4301/1913, 2411/1914, 5570/1914); restaurarea Primăriei (1155/1902); sculpturi lemn de santal (750/1895); Cabinetul de Numismatică al Universității – Biblioteca (406/1893); rezidența Arhiepiscopiei gr. ort. – Muzeul bisericii (1886/1903); asociația arheologică (335/1886, 352/1886, 1218/1886).

Mapa nr. 7 este alcătuită dintr-o singură fasciculă: *Drăgoieşti – ruinele mănăstirii* (293/1892, 1341/1896), iar mapa nr. 8 cuprinde fasciculele privitoare la *Biserica mănăstirii vasiliane Dragomirna – pictură, altar* (1010/1887, 596/1888,

[10] Țețina.

[11] Acest fascicul cuprinde două desene, în care se redau ruinele cetății şi se încearcă o reconstruire a imaginii inițiale a acestui castel.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

1257/1888, 182/1893, 696/1907, 1070/1907, 1969/1907, 2176/1907, 3048/1907, 728/1908, 998/1908, 1415/1908, 1772/1908, 3850/1909, 3377/1910, 3713/1910, 4074/1910, 5020/1910, 3056/1913, 170/1914, 2866/1914, 3815/1914, 5609/1914).

Mapa nr. 9 cuprinde două fascicule (nr. 4107/1908 şi nr. 4846/1908[12]) privitoare la *Ruinele bisericii greco-ortodoxe din Dragoşa, lângă Frumosu*.

Cutia nr. 6 are denumirea de *Denkmalamt Bucovina* şi cuprinde prima parte a dosarului nr. 12, *Bucovina in genere*. Această primă jumătate a dosarului nr. 12 este formată din 31 mape, fiecare mapă conţinând actele unei anumite localităţi. Astfel, în fiecare mapă se găsesc mai multe fascicule (de 1–5 file fiecare), având conţinutul şi cotele trecute în ordine cronologică, în cadrul aceleiaşi localităţi. Toate cele 31 de mape sunt nepaginate, actele lor, din perioada 1854–1918, fiind scrise de mână şi bătute la maşină în limba germană, cu cerneală neagră. De remarcat este că numărul de inventar al acestor mape continuă numerele mapelor din cutia nr. 5.

Astfel, mapa nr. 10 este formată din fasciculele cu *Actele bisericilor greco-ortodoxă şi romano-catolică din Gura Humorului* (nr. 357&3654/1882, 792/1891, 307/1892, 1383/1892, 950/1900, 2461/1906, 1253/1907, 3330/1908, 553/1912), cea cu nr. 11 se referă la *Biserica greco-ortodoxă de lemn din Gura Solcii* (2198/1914, 4077/1914), iar mapa nr. 12 cuprinde un fascicul pentru *Biserica de lemn din Igeşti* (4068/1914).

Mapele nr. 13, 14 şi 15 au fascicule despre *Fresca bisericii greco-ortodoxe din Sf. Ilie, lângă Suceava* (nr. 3145/1910, 4595/1910, 1984/1912, 4898/1912, 224/1913, 1629/1913, 4160/1913, 4193/1913, 5161/1913, 6241/1913, 3814/1914), despre *Biserica filială greco-ortodoxă Sf. Maria din Iţcani* (1432/1912, 3475/1912, 4037/1912, 862/1913, 5394/1913, 6448/1913) şi, respectiv, despre *Biserica de lemn din Capu Codrului* (2606/1914, 5052/1914).

Mapa nr. 16 cuprinde fasciculele despre *Câmpulung*: biserica parohială greco-ortodoxă Sf. Gheorghe – icoane, cărţi bisericeşti (2405/1896, 1073/1899, 1243/1899); biserica de lemn – fresce (3427/1908); biserica de lemn „Naşterea Domnului" (5068/1909); restaurare biserica de lemn (758/1910); bisericile Sf. Nicolae şi Sf. Maria – cruci de mână (949/1906); biserica parohială romano-catolică (704/1904, 1278/1904, 848/1905).

[12] Acest fascicul conţine o frumoasă fotografie de epocă, în care se vede planul locului pe care a fost biserica, valea pârâului Dragoşa şi câţiva ţărani în costume populare.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

În mapele nr. 17, 18, 19, 20, 21 şi 22 există fascicule despre *Biserica parohială greco-ortodoxă de lemn din Clivodin* (2396/1898, 356/1899, 1671/1901), *Renovarea bisericii din Coţmani* (782/1909, 1216/1909); *Biserica parohială greco-ortodoxă din Crasna-Ilschi* (4815/1911, 5026&4815/1911, 56731911, 1544/1914, 2969/1914); *Realizarea construcţiei bisericii filiale greco-ortodoxe Lucaceşti* (1043/1900); *Biserica parohială greco-ortodoxă din Lucavăţ pe Siret* (2017/1898, 2411/1898, 784/1899) şi *Biserica parohială greco-ortodoxă din Mihalcea* (1475/1902).

Mapa 23 se referă la *Frescele bisericii parohiale greco-ortodoxe din Milişăuţii de Sus* (1780/1897, 2109/1897, 2089/1898, 177/1900, 241/1900, 242/1900, 1722/1900, 768/1901, 2533/1912, 6242/1912, 761/1913, 2971/1913, 4214/1913, 5676/1913), iar mapele 24, 25, 26 şi 27 sunt dedicate *Mănăstirii greco-ortodoxe din Moldoviţa* (673/1906), *Bisericii greco-ortodoxe din Horodnicul de Sus* (859/1897), *Bisericii greco-ortodoxe din Panca* (1079/1899, 1510/1899) şi *Frescelor bisericii greco-ortodoxe din Părhăuţi* (1637/1912, 299/1913, 4215/1913, 1008/1914, 3757/1914).

Fasciculele *Mănăstirii Putna* au fost reunite în mapa nr. 28 şi se referă, pe de o parte, la *Biserica mănăstirii greco-ortodoxe: clopote, mormintele domnilor, muzeul mănăstirii, crucea patriarhală*[13] (nr. 83/1857, 339/1857, 141/1865, 342/1878, 170/1879, 358/1880, 510/1883, 1057/1886, 1421/1899, 912/1900, 1444/1902, 1577/1902, 757/1903, 1939/1903, 448/1904, 774/1904, 1626/1904, 688/1906, 1129/1906, 2111/1906, 2582/1906, 2946/1906, 258/1907, 1361/1907, 2602/1907, 2890/1907, 3203/1907, 768/1908, 1309/1908, 1895/1908, 2841/1908, 3033/1908, 3419/1908, 3560/1908, 4901/1909, 5188/1909, 5439/1911, 5743/1911, 3426/1912, 6367/1912, 1995/1913[14], 5775/1913, 6660/1913, 2458/1914, 3418/1914, 3523/1914, 2958/1914), iar pe de altă parte la *Capela Schitului* (1192/1890, 1705/1903, 1289/1910, 3325/1911, 3676/1912, 1714/1913, 3407/1913).

Mapa nr. 29 cuprinde fasciculele pentru *Cripta princiară, clopotniţa şi frescele din biserica parohială greco-ortodoxă din Rădăuţi* (nr. 365/1892, 1532/1895, 661/1898, 848/1898, 1243/1898, 684/1904, 1023/1904, 1036/1904, 2040/1907, 2444/1907, 5807/1910, 1812/1911, 2674/1911, 574/1912), iar mapele cu nr. 30, 31, 32, 33 şi 34 au fascicule despre *Biserica parohială greco-ortodoxă din Reuseni* (1571/1895, 1888/1895, 1769/1900), *Biserica parohială greco-ortodoxă din Revna: biserica mănăstirii, vechea biserică de lemn* (1202/1891, 808/1892, 870/1896);

[13] Între filele unuia dintre fascicule se regăseşte, pe lângă rapoartele semnate de D. Dan şi Karl A. Romstorfer, şi un articol despre istoria mănăstirii, intitulat *Kloster Putna in der Bucovina*, de Karl A. Romstorfer, publicat în ziarul „Wiener Zeitung", nr. 201, 31 august 1902, p. 3–6.

[14] Acest fascicul prezintă o importanţă particulară, căci cuprinde şi un plan detaliat al incintei mănăstirii Putna.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

Biserica şi mănăstirea greco-ortodoxă Sf. Onufrie din Mănăstioara (187/18845, 3678/1910, 450/1913, 3029/1913); *Tabăra militară din Şirăuţii de Sus* (1342/1896); *Biserica greco-ortodoxă din Şipeniţ* (610/1912, 498/1912).

Mapa nr. 35 se referă la oraşul *Siret* şi conţine fascicule despre *Biserica filială greco-ortodoxă Sf. Treime* (nr. 347/1884, 2140/1897, 2333/1897, 299/1898, 447/1898, 796/1899, 1879/1902, 217/1903, 546/1903, 2463/1906, 261/1907, 80/1908, 1818/1908); *Iconostasul bisericii greco-ortodoxe Sf. Ioan* (661/1884, 893/1892, 957/1892, 1551/1893, 3224/1909, 237/1910, 1506/1910, 8/1913); *Asociaţia muzeală* (1900/1900, 2134/1902); *Biserica romano-catolică (altarul principal)* (1726/1899, 245/1899); C*asa Weber* (1055/1898).

În sfârşit, mapele nr. 26, 37, 38, 39 şi 40 au fascicule despre *Slobozia Comăreştilor – interiorul bisericii filiale* (651/1899); *Slobozia Rarancei – biserica greco-ortodoxă* (1614/1903, 887/1904); *Solca – biserica greco-ortodoxă* (996/1891, 1075/1891, 1542/1891, 631/1892, 845/1892, 450/1897, 1741/1897, 4744/1911); *Stăneştie (Stăneşti) şi Horodnicul de Sus – biserica greco-ortodoxă (dărâmare, noua construcţie)* (567/1897, 1959/1897); *Sucevița – mănăstirea (biserica) vasiliană greco-ortodoxă* (688&667/1889, 1433/1899, 1705/1904, 33/1905, 310/1905, 2288/1905, 5726/1911, 4601/1912, 5593/1912, 5915/1912, 935 & 1168/1913, 3475/1913).

Cutia nr. 7 are aceeaşi denumire (*Denkmalamt Bucovina*) şi cuprinde a doua parte a dosarului nr. 12, *Bucovina in genere*. Această este formată din 11 mape (având nr. 41–51), fiecare mapă conţinând, ca şi în cutiile precedente, actele unei anumite localităţi. Astfel, în fiecare mapă se găsesc mai multe fascicule (de 1–5 file fiecare), având conţinutul şi cotele trecute în ordine cronologică, în cadrul aceleiaşi localităţi. Toate aceste mape sunt nepaginate, actele lor, din perioada 1883–1914, fiind scrise de mână şi bătute la maşină în limba germană, cu cerneală neagră. De remarcat este că numărul de inventar al acestor mape continuă numerele mapelor din cutiile nr. 5 şi 6.

Astfel, mapa nr. 41 cuprinde fasciculele pentru oraşul *Suceava* referitoare la: *Inventarierea antichităţilor* (723/1883[15], 111/1884, 121/1884, 134/1884); *Sortiment de engolpion în posesia familiei Sodorovici* (2380/1911, 5110/1911, 3425/1912); *Biserica sucursală Sf. Ioan Botezătorul* (1885/1986, 1872/1913, 4216/1913, 1808/1914,

[15] Fasciculul de faţă este alcătuit dintr-un un amplu raport şi din patru planşe desenate ale bisericilor din Suceava (Mirăuţi, Sf. Dimitrie, Sf. Gheorghe şi Zamca).

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

2228/1914, 3027/1914[16]); *Pietre funerare* (349/1901, 640/1901, 532/1902); *Reşedinţa curţii împăratului Iosif al II-lea* (442/1901); *Bisericile mănăstirilor* (947/1900[17]); *mănăstirea Mitropoliei greco-ortodoxe Sf. Gheorghe (picturi murale, amenajarea interioară, marcaje ale pietrarilor, relicve)* (924/1892, 806/1893, 1271/1895, 1713/1896, 697//1897, 2249/1897, 1205/1898, 546/1900, 771/1900, 188/1901, 428/1901, 1039/1901, 1162/1902, 1190/1902, 1273/1902, 1729/1902, 1793/1902, 1928/1902, 197/1903, 216/1903, 643/1903, 916/1903, 1328/1903, 1420/1903, 1422/1903, 1989/1903, 2189/1903, 2231/1903, 2250/1903, 681/1904, 792/1904, 822/1904, 1645/1904, 1653/1904, 1674/1904, 1678/1904, 1891/1904, 2459/1904, 113/1905, 416/1905, 617/1905, 676/1905, 1448/1905, 1498/1905, 2421/1905, 307/1906, 443/1906, 577/1906, 708/1906, 1047/1906, 1394/1906, 1956/1906, 2426/1906, 2535/1906, 3134/1906, 3151/1906, 64/1907, 181/1907, 1888/1907, 1520/1907, 1705/1907, 2241/1907, 2522/1907, 2791/1907, 2958/1907, 3001/1907, 3350/1907, 3546/1907, 85/1908, 1068/1908, 1180/1908, 1928/1908, 2150/1908, 2165/1908, 2293/1908, 2539/1908, 2724/1908, 2956/1908, 3085/1908, 3462/1908, 3804/1908, 2157/1909, 3895/1909, 3984/1909, 4050/1909, 4068/1909, 4100/1909, 4391/1909, 4461/1909, 4726/1909, 4941/1909, 5525/1909, 32/1910, 1244/1910, 2940/1910, 3240/1910, 3688/1910, 3692/1910, 4125/1910, 4685/1910, 5507/1910, 5956/1910, 14/1911, 81/1911, 549/1911, 652/1911, 1726/1911, 6819/1913, 314/1914, 562/1914, 867/1914, 1503/1914, 2607/1914, 3635/1914, 4930/1914); *Pictură în ulei în posesia familiei Tarangul din Valea Uţei* (2590/1911); *Biserica parohială greco-ortodoxă Sf. Dimitrie* (415/1896, 4086/1913, 4858/1914); *Biserica greco-ortodoxă Mirăuţi – fresce* (34/1886, 304/1887, 1347/1892, 603/1893, 411/1894, 586/1897, 1502/1897, 529/1898, 1387/1898, 2251/1898, 998/1899, 1169/1899, 812/1900, 3628/1910, 3468/1914); *Muzeul oraşului şi Asociaţia muzeală* (72/1900, 1122/1900, 716/1910); *Fortificaţii pe câmpul dinaintea castelului voievodal* (766/1899, 792/1899); *Vechea conductă de apă Şipot-Cişmea* (1581/1895, 1840/1899) *şi castelul voievodal (lucrările de consolidare, conservarea, monede, rămăşiţele castelului)* (2366/1898, 140/1899, 1352/1899, 808/1901, 1006/1902, 217/1905, 284/1907, 6904/1913, 7165/1913, 163/1914, 948/1914, 1847/1914, 3634/1914, 4829/1914, 4838/1914, 5062/1914, 7012/1914).

Mapa nr. 42 cuprinde un fascicul privitor la *Toporăuţi – biserica greco-ortodoxă* (548/1899), cea cu nr. 43 se referă la *Vama – monumentul tătarilor* (587/1883,

[16] În acest fascicul se găsesc fotografii ale Bisericii Sf. Ioan din Suceava, din care se poate observa nivelul de degradare al edificiului religios: pereţii sunt foarte, foarte crăpaţi.

[17] Fasciculul cuprinde un raport însoţit de fotografii ale picturii dela Moldoviţa şi o încercare de reconstituire a scenelor parţial şterse.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

692/1883, 1343/1892, 2279/1906, 130/1907, 1237/1907[18], 1948/1913, 5602/1913, 480/1914, 939/1914), iar mapa cu nr. 44 este legată de *Vatra Moldoviţei – biserică parohială a mănăstirii greco-ortodoxe (fresce)* (3660/1910, 1663/1911, 554/1912, 3204/1912, 4787/1912, 5632 /5676/1912, 6399/1912, 1103/1913, 2082/1913, 414/1914, 1179/1914, 1998/1914, 4326/1914, 5569/1914, 5973/1914, 564/1915, 2816/1915).

Mapele nr. 45, 46, 47 şi 48 se referă la *Viteliuca – biserică filială (construcţia nouă)* (1924/1896, 325/1897); *Volcineţi – biserică parohială greco-ortodoxă* (2107/1898, 453/1899); *Volovăţ – desenul bisericii* (880/1885); *Voroneţ – biserica mănăstirii greco-ortodoxe (frescele coridorului subteran)* (1344/1892, 273/1893, 430/1893, 1010/1893, 1007/1896, 1198/1896, 737/1898, 1663/1898, 1088/1901, 350/1905, 1086/1905, 1304/1912, 2673/1912, 5942/1914).

Mapa nr. 49 are fascicule privitoare la *Zahareşti – acoperişul bisericii greco-ortodoxe* (1389/1896, 1736/1896) şi *Tumulii* (1340/1896), iar mapele nr. 50 şi 51 cuprind fasciculele referitoare la *Zamca, lângă Suceava – biserica mănăstirii armeano-ortodoxe şi zidurile de fortificaţie* (316/1899, 542/1899, 414/1911, 2675/1911) şi, respectiv, la *Zastavna – construcţia prefecturii* (1784/1905, 2641/1905)

Ultima cutie, denumită *Denkmalamt Bucovina*, are nr. 8 şi cuprinde dosarele nr. 13, 14 şi 15 intitulate *Bucovina in genere*, precum şi dosarele nr. 16, 17 şi 18 referitoare la monumentele din Viena; în cadrul fiecărui dosar sunt mai multe fascicule (nepaginate, formate din 1–5 file), care se referă la o anumită problemă; fasciculele sunt scrise de mână şi bătute la maşină, cu cerneală neagră, în limba germană şi în chirilică (un singur act), din perioada 1853–1914.

În dosarul nr. 13 se află fasciculele privitoare la *Monumentul tătarilor din Vama* (230/1875) şi la *Bisericile din Rădăuţi, Sucevița şi Mitocul Dragomirnei* (731/1883). Apoi, Dosarul nr. 14 se referă la *Conservatorii din Bucovina*, cuprinzând numeroase fascicule legate de numirile şi renumirile conservatorilor (nr. 106/1853, 3/1854, 36/1854, 26/1870, 54/1870, 133/1876, 43/1877, 344/1879, 136/1880, 197/1880, 389/1880, 474/1880, 592/1880, ?/1880[19], 42/1882, 60/1882, 182/1882, 858/1883, 12/1884, 218/1884, 434/1886, 454/1886, 882/1886, 1150/1886, 154/1887, 294/1887, 576/1887, 866/1887, 1221/1887, 105/1888, 525/1888, 614/1888, 830/1888, 1282/1888,

[18] În acest fascicul se găseşte un desen al monumentului lui Mihai Racoviţă.

[19] Aşa este trecut în inventar; de pe original numărul a fost şters, ca urmare a îndoirii foii pe locul unde era scris.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

451/1889, 566/1889, 681/1889, 1307/1889, 528/1890, 1351/1891, 1622/1891, 1271892, 1143/1892, 779/1893, 1653/1893, 860/1894, 1014/1894, 263/1898, 345/1898, 251/1899, 126/1900, 296/1900, 591 & 628/1901, 855/1901, 1037/1901, 1231/1901, 69/1902, 636/1903, 951/1903, 1428/1904, 1618/1904, 2494/1904, 2621/1904, 264/1905, 267/1905, 273/1906, 561/1906, 691/1906, 929/1906, 2646, 2646/1906, 3666/1909, 4698/1909, 4786/1909, 5302/1909, 6487/1911, 3137/1912, 4020/1912, 4512/1914). În sfârşit, Dosarul nr. 15 se intitulează *Corespondenţii din Bucovina* şi cuprinde patru fascicule (173/1864, 107/1881, 1354/1889, 616/1893).

Alte documente privitoare la Bucovina din Direcţia *Allgemeines Verwaltungsarchiv (AVA)* se găsesc în cadrul Colecţiei de Fonduri *Inneres (cca. 1500 – cca. 1918)*, la Fondul *Hofkanzlei (cca. 1550–1848)*, Subfondul *Allgemeine Reihe (cca. 1550–1848)*, Seria *Akten (cca. 1550–1848)*. Astfel, aici pot fi cercetate privilegiile imperiale din prima jumătate a secolului al XIX-lea acordate oraşelor din Ducatul Galiţiei, între care se regăsesc şi câteva localităţi bucovinene: Boian, Cernăuţi, Câmpulung, Coţmani, Rădăuţi, Sadagura şi Suceava (cutiile nr. 535–540). În acelaşi loc se mai află regulamente ale magistraţilor din Ducatul Galiţiei, între care se găsesc şi cele ale magistraţilor din Cernăuţi (cutia nr. 950), Siret şi Suceava (cutia nr. 963), plângeri individuale ale unor locuitori din Cernăuţi (cutiile nr. 1111, 1137), Broscăuţi, Buda, Budineţ (cutia nr. 1135), Ropcea, Satu Mare, Şerăuţi (cutia nr. 1140), Şcheia (cutia nr. 1142), Tereblecea (cutia nr. 1144), Ciocăneşti (cutia nr. 1145), Văscăuţi (cutiile nr. 1145–1146), Voloca (cutia nr. 1146) sau privilegiul privitor la Andreasfalva din 1799 (cutia nr. 1829).

Tot la Direcţia *Allgemeines Verwaltungsarchiv* se găseşte Colecţia de Fonduri *Nachlässe (cca. 1850 – cca. 1945)*, în cadrul căreia se păstrează documente foarte importante pentru istoria României în general[20] şi a Bucovinei în special. Spre exemplu, cutia nr. 4 cuprinde noi ilustrate din Viena şi Cernăuţi din anii 1916–1918. Apoi, în cutia nr. 19, Fondul *X. Ministerpräsident dr. Beck*, se găseşte un jurnal al dr. Beck, intitulat *Aufreichnungen Bukowina*, vol. I (1907), vol. II (1908). Tot în Colecţia de Fonduri *Nachlässe* se găseşte Fondul *Nachlass Wassilko I*, unde sunt actele lui Neculai Vasilko (1868–1924). Este vorba de documente referitoare la *Afacerea Bucovinei* şi la *Problema ucraineană din perioada 1912–1917* (cutia nr. 1), precum şi

[20] Spre exemplu, în Colecţia de Fonduri *Nachlässe* (cca. 1850– cca. 1945), Fondul *Verzeichnis (Unterabteilungen sind nur bei den Größeren Gruppen angegeben) – III* , Subfondul *Nachlass Bach*, cutiile nr. 32 (*Probleme religioase ale bisericii greco-ortodoxe*), 33 (*România*) şi 35 (*Transilvania*). Apoi, în aceeaşi colecţie de fonduri, Fondul *Nachlässe und Sammlungen Verzeichnis der Signaturen*, Subfondul *Egon BERGER-WALDENEGG (E/1744 şi E/1745)* sunt documente referitoare la spaţiul românesc (în special lucrări ale lui Dan Berindei şi Paul. H Stahl), problema liberei navigaţii pe Dunăre între 1878–1908, problemele din Balcani din Evul Mediu până în Epoca Modernă.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

la *Republica Ucraina de Vest*, inclusiv diverse scrisori ale lui Wassilko din anii 1919–1921 (cutia nr. 2). De asemenea, alături de Fondul *Nachlass Wassilko I*, mai există şi Fondul *Nachlass Wassilko II*, în care se găsesc documente din intervalul 1902–1957 referitoare la *Theophila Wassilko* (cutiile nr. 1I , 2I şi 3I), *Theodolinde Wassilko* (cutia nr. 4II) şi *Alexander Wassilko* (cutia nr. 4 III).

În sfârşit, alături de aceste documente privitoare la Bucovina, în Arhivele Statului din Austria se găsesc foarte multe informaţii referitoare la construcţia căii ferate Lemberg–Cernăuţi–Iaşi (din perioada 1864–1896), ceea ce arată importanţa pe care Curtea de la Viena o acorda dezvoltării relaţiilor comerciale dintre partea orientală a Imperiului Austro-Ungar şi nordul României[21]. Legat de acest aspect al dezvoltării

[21] Österreichisches Staatsarchiv: Direcţia *Allgemeines Verwaltungsarchiv*, Colecţia de Fonduri *Verkehr (1824–1918)*, Fondul *Registraturen von Eisenbahngesellschaften (1824–1934)*, Subfondul *Lemberg-Czernowitz-Jassy Eisenbahngesellschaft (1864–1896)*, Serie organică *Bücher (Signatur VI E) (1864–1896)*; Direcţia *Allgemeines Verwaltungsarchiv*, Colecţia de Fonduri *Verkehr (1824–1918)*, Fondul *Registraturen von Eisenbahngesellschaften (1824-1934)*, Subfondul *Südbahngesellschaft (1857–1924)*, Serie organică *Akten (1857–1924)*, Cutia *70 Südbahn (1882)*, Mapa *70.10 Wechsel-Sperrvorrichtung, konstruiert von Antonin Kerekjarto, Oberingenieur der Lemberg-Czernowitz-Jassy Eisenbahn (1882)*; Direcţia *Allgemeines Verwaltungsarchiv*, Colecţia de Fonduri *Inneres* (cca 1550 – 1918), Fondul *Ministerium des Innern (1848–1918)*, Subfondul *Allgemeine Reihe (1848–1918)*, Serie organică *Teil 1 Akten (1848–1899)*, Cutia *711 Vereinsakten, Eisenbahngesellschaften, Wien, Konvolut, G–R (1870–1899)*, Mapa *711.3 Kaiserliche königliche private Lemberg–Czernowitz–Jassy–Eisenbahn, Wien (1896)*; Direcţia *Finanz- und Hofkammerarchiv (1170–1918)*, Colecţia de Fonduri *Präsidialakten der k.k. Hofkammer und des k.k. Finanzministeriums (1797–1918)*, Fondul *Finanzministerium– Präsidium, Hauptreihe (1814–1918)*, Subfondul *Beilagen (1814–1918)*, Mapa *Zl. 4.659 42. Generalversammlung der Aktionäre der k.k. priv. Lemberg-Czernowitz-Jassy Eisenbahngesellschaft. Abgehalten am 29.4.1... (1899)*; Direcţia *Finanz- und Hofkammerarchiv (1170-1918)*, Colecţia de Fonduri *Sonderbestände, Sammlungen und Selekte (1170–1987)*, Fondul *Sammlungen (1527–1938)*, Subfondul *Wertpapiersammlung (1767–1987)*, Serie organică *Eisenbahnwertpapiere (1845–1937)*, Mapa *063 Lemberg-Czernowitz-Jassy Eisenbahngesellschaft (1867.11.01 – 1894.11.15)*; Direcţia *Archiv der Republik (1918–)*, Colecţia de Fonduri *Verkehr (1842–2005)*, Fondul *Urkunden (1842–2005)*, Subfondul *Betriebs- und Anschlussverträge (1858–1942)*, cutiile nr. 22–30: *Lemberg–Czernowitz–Jassy Eisenbahn*; Direcţia *Archiv der Republik (1918)*, Colecţia de Fonduri *Verkehr (1842–2005)*, Fondul *Personalakten/Eisenbahnen (Geburtsjahrgänge 1788–1893) (1842–1923)* şi, mai ales, în cadrul Subfondului acestui fond, intitulat *Allgemeine Reihe (Geburtsjahrgänge 1790–1860) (1842–1919)*; Direcţia *Haus-, Hof- und Staatsarchiv*, Colecţia de Fonduri *Sonderbestände: Nachlässe, Familien- und Herrschaftsarchive (1180–2005)*, Fondul *Sonderbestände O–P*, Subfondul *Partezettelsammlung (18. Jh. 2008)*, Cutia nr. 6: *Partezettelsammlung Bas-Baz* (unde se află documente despre *Bayer, Friedrich Bayer, 1885 08 26, Inspektor und Hauptkassier d. k u. k. privaten Lemberg–Czernowitz–Jassy Eisenbahn*).

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

infrastructurii feroviare, nu putem uita faptul că o serie de rapoarte privesc creşterea performanţei Căilor Ferate din Bucovina (Direcția *Kriegsarchiv*, Fondul *Armeeoberkommando*; *Etappenoberkommando bzw. Quartiermeisterabteilung*; *Feldeisenbahnwesen; Feldtelegraphenwesen*; *Generalfeldpostdirektion*; *Kriegs-Telegraphen-Zentrale; Eisenbahnliniekomanden*; *Oldtransportleitungen*; *Gem. Eisenbahn Zentralstelle in Kiew*, cutia nr. 3058)[22].

Deşi lucrarea de faţă nu poate reprezenta un repertoar exhaustiv al tuturor documentelor privitoare la Bucovina păstrate la Österreichisches Staatsarchiv, considerăm că ea poate constitui un punct de plecare pentru viitoarele cercetări în această instituție. Totodată, suntem convinşi că prezentul instrument de lucru va fi folositor specialiştilor, deoarece le furnizează câteva informații puțin cunoscute despre organizarea şi importanța arhivelor austriece pentru istoria românilor. Spre exemplu, amintim doar un aspect extrem de controversat în istoriografiile română, ucraineană, sovietică şi germană, dar care atestă că punctul de vedere al istoricilor români este singurul întemeiat. Astfel, toate documentele păstrate la Österreichisches Staatsarchiv din Viena atestă că la sfârşitul secolului al XVIII-lea românii alcătuiau majoritatea absolută a populației Bucovinei, iar după anul 1800 autoritățile austriece au făcut colonizări masive de populație în această provincie, în vederea schimbării trăsăturilor sale etnice.

[22] În acelaşi fond se găsesc numeroase documente despre Primul Război Mondial (1914–1918).

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

CONTRIBUȚII LA CUNOAŞTEREA DOCUMENTELOR REFERITOARE LA BUCOVINA PĂSTRATE LA ÖSTERREICHISCHES STAATSARCHIV DIN VIENA*

ARCADIE M. BODALE

Few Contributions related to the knowledge of the Bukovina's documents kept by Vienna Österreichisches Staatsarchiv

(*Abstract*)**

The Viennese archives are essential for any aspect of the Romanian history, from the Middle Ages to the present. Naturally, this is true for the Principalities of Moldavia and Wallachia and, then, for the Kingdom of Romania, but, especially, for conquered territories by the Habsburg Empire. Overwhelmed by the scientific value of these archives for the Romanian space, I tried sketching a small archive directory in order to facilitate the future research made by the Romanian historians. Although this paper does not represent a comprehensive directory of all documents relating to Bukovina kept by Österreichisches Staatsarchiv, I believe that it could be a starting point for the future research in this institution.

---

* Comunicare susținută la Conferința științifică internațională „Bucovina și bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiționalism și modernitate", cea de a nouăsprezecea sesiune de comunicări și referate științifice a Institutului „Bucovina" al Academiei Române închinată *Centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuți, 10 noiembrie 2011.

** Traducere: Arcadie M. Bodale.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)

Keywords: Bukovina, document, church, education, religionists Fund, monument, archaeology, railroad.

BDD-A32923 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:01:08 UTC)